

IZJAVA DRUŽINSKE POBUDE O EKSTERNEM TOČKOVNEM OCENJEVANJU UČENCEV

Šolstvo je eno tistih področij, ki zelo močno vplivajo na življenje družine. Družinska pobuda zato pozdravlja namero ministra za šolstvo in šport dr. Lovra Šturma, da sproži postopek za odpravo točkovnega ocenjevanja učencev. Točkovni sistem eksternega ocenjevanja po naši oceni temelji na predpostavki, naj šola privzga in vrednoti izključno empirično merljive oblike znanja in memoriranja, in to neodvisno od celotne psihološke in osebostne integritete učenca. Menimo, da je to izhodišče napačno. Dosežena izobrazba in obseg učenčevega znanja ne smeta biti vrednotena le povsem ločeno od učenca, abstraktno in izolirano od njegove celotne osebostne dispozicije. Pri oceni učenca bi moralo biti v primernem razmerju upoštevano tudi psihološko ozadje, kot npr. prizadevnost za pridobivanje znanja, skrb za odpravljanje napak in drugi posebni dejavniki, povezani s psiho-socialno strukturo učenca.

Točkovni sistem ocenjevanja učencem odpira oziroma zapira vrata v določene srednje in visoke šole. V tem se skriva druga ključna predpostavka tega sistema: da zmore večina učencev že v času pubertete razviti in z ocenami izkazati svoje resnične intelektualne zmožnosti in da je na podlagi tako ugotovljene »nadarjenosti« in »uspešnosti« pravično nekatere od njih sprejeti na izbrano srednjo šolo ali fakulteto, druge pa odkloniti in jim zapreti pot k zelenemu šolanju. Vsakdanja izkušnja potrjuje zgrešenost te predpostavke. V času osnovne in srednje šole mladostniki zelo pogosto ne morejo razviti in pokazati svojih pravih sposobnosti, saj jih v tem onemogočajo različne obremenitve socialnega in psihološkega izvora. Številne osebostne krize, ki jih mladostnik postopoma prerašča, v takšnem sistemu ocenjevanja močno zmanjšajo možnosti za njegov poznejši razvoj.

Empirično psihološko dejstvo je, da učenci, ki letnik končajo s slabim ali nezadostnim uspehom, ta šolski neuspeh občutijo kot svoj osebostni, življenjski neuspeh, kar jih odvrča od prizadevanja za višje stopnje šolanja. Nepravičen ali enostranski način ocenjevanja tako prispeva k širjenju zaprtega kroga neizobraženosti ter posledično socialne odrinjenosti in revščine.

Točkovno ocenjevanje spreminja pouk in učenje v mehanično zbiranje vrednostnih točk. V tem je tretja zgrešena predpostavka obstoječega sistema ocenjevanja: šola naj bi pretežno le izobraževala in ne tudi vzgajala. Šola opravlja v takšnih okoliščinah le okrnjen del svoje vloge, saj bi morala učence in dijake vsekakor tudi vzgajati v solidarne ljudi, demokratične državljane in odgovorne osebe. Namesto tega se šola večkrat spreminja v prostor suhoparnega kopičenja znanja brez vzgoje za vrednote, s katerimi bi pridobljeno znanje učenci postopoma znali uporabljati ne le zase, marveč tudi v korist soljudi in družbe kot celote. Cilj šole bi morala biti vzgoja harmonične osebe, ki zmore uresničiti svoje duhovne in umske darove, torej tudi osebna rast učenca.. Merilo zanjo ne more biti le zmožnost memoriranja, marveč tudi učenčeva sposobnost, da se po koncu izobraževanja primerno vključi v družbo in ostane povezan s svojo narodno kulturo.

Iz teh splošnih izhodišč je proti obstoječemu točkovnemu ocenjevanju moč navesti vrsto konkretnih argumentov:

1. Etični. Število doseženih točk postaja med mnogimi učenci nekakšno merilo za medsebojno presojanje njihove uspešnosti in sposobnosti. Tako urejena lestvica človeške vrednosti pogosto spodbuja med učenci nezdravo tekmovalnost, nezaupanje in celo zavist. To se kaže v rastoči nepripravljenosti na izmenjavo informacij, zapiskov in medsebojne pomoči nasploh. Nesprejemljivo je, da takšne etične odklone vzpodbuja prav način ocenjevanja, določen z državnim šolskim sistemom.
2. Psihološki. Točkovni sistem uspešnim učencem dodatno povečuje zavest osebne uspešnosti in pripravljenosti na življenje, zavest zmožnosti za samouveljavitev ipd. Ta velika samozavest je pogosto le v majhnem obsegu upravičena in realna, saj je pozneje uspeh na fakulteti, še bolj pa v poklicnem življenju, odvisen tudi od številnih drugih zmožnosti, npr. za sodelovanje s soljudmi, za samoprilagajanje, še bolj pa od iznajdljivosti in inovativnosti. Končni življenjski uspeh je odvisen od številnih sposobnosti in človeških kvalit, ki jih točkovno ocenjevanje v šoli ne samo ne predvideva in ne vrednoti, ampak lahko celo ovira njihov razvoj. Visoka samozavest, ki jo daje točkovni sistem nekaterim uspešnim učencem, se

lahko v kasnejšem resničnem življenju kot neustrezna samopodoba boleče izniči zaradi učenčeve enostranske razvitosti in splošne psihološke nezrelosti. Na mnoge učence točkovanje deluje mehanično, neosebno in rutinsko. Vse to po našem mnenju pri učencih slabša zvezo med znanjem in zmožnostjo za njegovo uporabo – kar so empirično pokazale tuje raziskave, po katerih se uvrščajo slovenski dijaki med tiste z najslabšo zmožnostjo uporabe znanja.

3. Humanistični. Točkovni sistem vzpodbuja enostranski razvoj učencev s svojo predpostavko, da je vse človeške kvalitete, ki naj v izobraževalnem procesu veljajo za pomembne, možno izmeriti in točkovati. S tem je močno okrnjena vzgoja in razvoj pomembnih vrlin, kakor so samostojno mišljenje in ustvarjalnost, odgovornost in solidarnost, altruizem in socialna povezanost, narodna in državljanska osveščenost ipd.

Točkovni sistem povzroči pri učencih delitev predmetov na pomembne in manj pomembne, kar oži razgledanost in prisilno zmanjšuje zanimanje in zavzetost učencev za »manj pomembne« predmete.

4. Socialni. Točkovni sistem skupaj z obstoječimi učnimi programi stopnjuje psihološki pritisk in obseg znanja, zahtevanega za prehod v izbrano srednjo ali visoko šolo. Takšnemu tempu učenja številni učenci sami ne morejo biti kos, zato sorazmerno preveliko število učencev potrebuje določeno obliko učne pomoči ali inštrukcij, kar kaže na premajhno učinkovitost in prilagojenost šolskega dela. Učenci iz revnejših družin, ki sredstev za inštrukcije ne zmorejo, zato brez dodatne pomoči klonejo v neizprosni konkurenci učenja, testiranja in točkovanja. V tem vidimo hudo nesocialnost sedanjega ustroja šole.
5. Družinsko-socialni. Skrajno napeti tempo učenja, ki ga soustvarja točkovni sistem ocenjevanja, od učencev zahteva, da čedalje več časa, ki ga preživijo doma, namenijo učenju. Starši, ki spremljajo razvoj svojih otrok, morajo pri tem intenzivno sodelovati, jih spodbujati, jim zagotavljati različna sredstva za učenje ipd. Starši se morajo čedalje bolj truditi za šolski uspeh svojih otrok. Družinsko življenje se tako čedalje bolj spreminja v skupinsko delo, katerega edini cilj je doseči zadostno število

točk za vpis otroka na izbrano šolo. Prostor pritiska in rutine se tako iz šole prenaša domov. Časa za negovanje osebnih družinskih odnosov je čedalje manj. Stik med učencem in varovalnim družinskim ozadjem je slabši. O duševnem življenju svojega otroka vedo starši čedalje manj. V trenutkih krize je to lahko odločilnega pomena za mladostnikov padec v uživanje alkohola in drog ali v mladostni kriminal. Obsežnost učnih programov in zahtevnost točkovnega ocenjevanja družino prekomerno obremenjujeta, da še težje opravlja svojo vlogo v razvoju mladostnika; s tem pa posredno prispevata k razpadu družine.

6. Ekonomski: Izločanje pomembnega deleža nadarjenih otrok (ki svoje nadarjenosti ne pokažejo pravočasno) iz nadaljnega izobraževanja pomeni tudi slabše možnosti za ekonomski razvoj Slovenije v prihodnje. Ekonomska moč države vedno bolj temelji na znanju njenih državljanov. Znanje državljanov pa raste z leti in kakovostjo izobraževanja. Nižje izobraženi ljudje se težje zaposlijo, njihova zaposlitev je slabše plačana in prinaša manjšo dodano vrednost. Vse to često vodi v socialno odrinjenost in družbene pojave (vandalizem, prestopništvo, droge...), katerih odpravljanje je razmeroma slabo učinkovito in zelo drago, kar ima spet negativne ekonomske učinke.
7. Vzgojeslovni. Šola ne sme biti le prostor boja za abstraktne »točke«, ki se pogosto sprevrača v mladostnikov preuranjen boj za prevlado nad vrstniki. Učenčev boj za novo znanje bi moral biti spoprijem s samim seboj; biti bi moral del njegovega osebnostnega razvoja. Želimo si šolo, ki bo prostor uveljavitve in priznanja vseh človeških vrednot, ne le urjenja in pomnjenja. Prostor, ki bi ga učenci imeli radi, ker bi ga čutili kot prostor svoje osebnostne rasti.

Zato želimo, da se pobuda, ki jo je glede točkovnega ocenjevanja sprožil minister dr. Lovro Šturm, čim prej uresniči s primerno zakonodajo in šolsko prakso.

Za Družinsko pobudo mag. Matija Ogrin in

Tomaž Merše, univ. dipl. inž., predsednik